

Марина Митрић  
Народна библиотека Србије,  
Београд

## Вебсајтови јавних библиотека у Србији\*

Резиме:

У раду су анализирани различити садржаји које су јавне библиотеке у Србији понудиле на својим вебсајтовима, у циљу обезбеђивања јавности рада установе, промовисања својих активности и задовољавања различитих образовних, културних и научних потреба корисника – контакт информације и подаци о библиотеци, информације о услугама за кориснике, најаве културно-образовних програма и извештавање о другим догађајима које библиотеке организују, садржаји којима су представљени фондови и колекције библиотека, њихова издавачка делатност, садржаји који омогућавају интерактивну комуникацију са корисницима, дигитализована грађа из фондова библиотека, као и други занимљиви садржаји едукативно-забавног карактера.

### 1. Увод

Вебсајтови јавних библиотека у Србији прегледани су током лета 2013. године, у периоду од јула до септембра. Неколико библиотека (укупно 6) имало је неажурне информације на сајту, последњи пут промењене пре више месеци, неколико сајтова делимично је још увек било у фази израде (са формираним одељцима који нису били попуњени било каквим садржајем).

Укупно 53% јавних библиотека у Србији има вебсајт, укључујући и библиотеке које раде у оквиру центара за културу. Када је реч о центрима за културу, на овим сајтовима увек постоји посебан одељак Библиотека где су у оквиру неколико веб страница представљене њене активности и програми које организује. У овој групи установа, Културни центар у Сврљигу издваја се по количини и разноврсности информација и богатством садржаја које нуди посетиоцима сајта.

Велике матичне библиотеке своје присуство на интернету понекад реализују кроз 2 или више сајтова (најчешће је дигитализација покренула оваква идејна решења). Добри примери су библиотеке у Краљеву или Бору које имају посебне интернет сајтове за своја завичајна одељења. Посебан сајт Завичајног одељења и Архива цркве има и библиотека Уба. Библиотека у Сомбору има посебан сајт дечјег одељења, као и библиотека у Пријеполу за МИКЦ Инфобус. Још један пример је библиотека у Јагодини, која је за пројекат АгроЛиб направила посебан интернет портал који окупља пољопривредне произвођаче из целе Србије, пољопривредне асоцијације, као и научне институције у области пољопривреде. Библиотека у Панчеву има посебан сајт за портал Панчевачко читалиште и за онлајн издање часописа Читалиште. Библиотека у

---

\* Рад је презентирани на VIII стручно-научном скупу Библионет, одржаном у Новом Саду 5-6. јуна 2014.

Књажевцу са Завичајним музејом одржава посебан заједнички сајт, за потребе едукативног програма Завичајни појмовник<sup>1</sup>.

Већина библиотека користи сајт да обезбеди јавност рада установе и да боље промовише своје активности. Многе библиотеке у својим званичним актима (статут установе) означавају сајт као “најбоље место за информисање корисника и колега библиотекара о догађајима и активностима које библиотека спроводи...”<sup>2</sup>, а на сајту су исцрпним обавештењима испраћена сва дешавања у библиотеци. Поред информација о својим активностима, најавља и приказа догађаја одржаних у организацији библиотеке или промоције услуга, већи број библиотека у циљу обезбеђивања јавности рада установе на сајт ставља и извештаје о раду, програме рада, финансијске извештаје и планове, често и статут, правилник о раду библиотеке, списак чланова Управног одбора, некада и законске прописе у области културе и библиотечно-информационе делатности и друга акта. Поједине дају и Информатор о раду установе који се може преузети у пдф формату, а поједине на свом сајту објављују и тендере за јавне набавке мале вредности (Библиотека града Београда, библиотека у Књажевцу). Известан број нуди и разноврсне садржаје едукативног или забавног карактера, у жељи да задовољи и све остале потребе корисника, пре свега, образовне, научне и културне.

Генерално посматрано, сајтови су углавном ажурни. Код мањег броја библиотека постоји проблем застарелости “статичних” информација на сајту, чије измене нису тако честе, али је неопходно повремено их ажурирати. Поједине библиотеке у оквиру текстова о библиотеци, у одељку О нама, О библиотеци и сл. дају и статистичке показатеље о фондовима и њиховом коришћењу, али ти подаци понекада нису ажурирани по неколико година. Понекад је потребно унети и измене у адресару запослених, проверавати исправност линкова-спољашњих веза ка сајтовима других организација, који некада мењају адресе и слично.

Укупно 45% библиотека има претраживач сајта који омогућава лакше проналажење објављених информација и понуђеног садржаја.

Укупно 10% библиотека на свом сајту је понудило и садржаје на енглеском језику намењене странцима, библиотека у Сомбору додала је и садржаје на немачком језику, док су библиотеке које делују у вишенационалним срединама вебсајтове, по правилу, радиле двојезично – на српском и на језику националне мањине (мађарски, словачки, бугарски). Сајт библиотеке у Суботици је тројезични – српски/мађарски/хрватски, док је сајт КЦ Сента урађен искључиво на мађарском језику. И сајт библиотеке у Кањижи већим делом урађен је само на мађарском језику, док су на српском само одељци О библиотеци, Радно време и Контакт адреса.

## **2. Контакт информације и подаци о библиотеци**

У оквиру ове групе информација на сајтовима су најчешће дати радно време, телефон, адреса, организациона структура или презентација појединачних одељења библиотеке и огранака у насељима, адресар запослених, историјат библиотеке. Понекад су дати и прес клипинзи или нека друга архива чланака или видео записа – прилога о библиотеци у штампаним и електронским медијима.

Известан број библиотека даје само штуре податке све заједно инкорпорирани у кратак текст на почетној страници, док библиотеке које дају више података и детаљније информације – наводе их у оквиру посебних одељака на сајту, разних назива: О нама,

<sup>1</sup> У програму учествују ученици шестог разреда основних школа у Књажевцу, са циљем да деца стекну основна знања из опште културе и упознају културну баштину књажевачког краја.

<sup>2</sup> Статут Матичне библиотеке “Љубомир Ненадовић”, Ваљево, 2011.

Библиотека данас, Контакт, Одељења библиотеке, Кадар, Организација, Адресар запослених, Особље... Поједине библиотеке у оквиру ових информација дају и мапу са уцртаном локацијом библиотеке. Адресар запослених, било као посебан документ или као контакт информације у оквиру презентације по одељењима даје укупно 27% библиотека. Известан број библиотека у оквиру адресара даје и фотографије запослених, неколико има и поздравну реч и биографију директора.

Информацију о радном времену не дају све библиотеке. На 33% сајтова информација о радном времену није стављена ни на почетној страници сајта, нити у оквиру презентације појединих одељења. Изненађује и чињеница да нису све библиотеке које имају огранке у свом саставу дале и контакт информације за њих. У односу на укупан број прегледаних сајтова, на 15% могу се наћи и контакт информације огранака у саставу библиотеке.

Податке о историјату даје укупно 83% библиотека, било да су те информације инкорпориране у дужем тексту о библиотеци, било у оквиру посебног одељка на сајту. Поједине библиотеке су доста простора посветиле овој врсти информација о себи, нудећи читаоцима некада и целе монографије, некада филмове у којима се може сазнати много података о библиотеци и историјским околностима у којима је настајала (Књажевац, Јагодина, Пријепоље, Свилајнац, Нови Сад, Ниш). Библиотека у Новом Саду, поред основног текста о историјату, чији је аутор директор библиотеке Драган Којић, читаоцима нуди и Споменицу објављену поводом 150 година од оснивања Српске читаонице. Текстови нуде обиље историјских података не само о Српској читаоници, већ и о Новом Саду и околностима у којима је српски народ живео у доба оснивања Српске читаонице. На сајту библиотеке у Књажевцу подаци и информације које се односе на историјат библиотеке налазе се у одељку Времплов, где се кратко, обрнуто хронолошки, указује на значајне догађаје и датуме везане за библиотеку и Књажевац. Посебно су дати промотивни филмови “Вековима таложено знање” (у трајању 20-ак минута, посвећен 150. годишњици оснивања читалишта у Књажевцу ) и “Одраз духа вароши” (13-минутни филм осмишљен као мали водич кроз завичајне књиге библиотеке). Библиотека у Јагодини текст о историјату преузима из монографије “Јагодинско библиотекарство (1851-2011)” аутора др Миле Стефановић, а библиотека у Пријепољу у одељку Историјат библиотеке корисницима нуди е-књигу “Век библиотеке у Пријепољу: 1904-2004” аутора Вујице Бојовић, која се може и преснимити на рачунар корисника. Библиотека у Свилајнцу посетиоцима сајта понудила је 41-минутни филм “140 година Ресавске библиотеке”, а библиотека у Нишу ппт презентацију “Времплов Народне библиотеке у Нишу”, као и публикацију посвећену 130. годишњици оснивања библиотеке.

Већина библиотека своју делатност детаљније представља у оквиру посебних, дужих или краћих текстова о сваком одељењу, илустрованих са неколико фотографија. Најчешће имају одељак под називом Одељења, Организација, Библиотека данас и сл. у оквиру кога се онда из падајућег менија бирају вебстранице сваког појединог одељења. Осим дечјег и завичајног одељења, која су код одређеног броја библиотека посебно представљена на већем броју вебстраница, и Амерички кутак, код библиотека које га имају (Београд, Нови Сад, Ниш, Врање, Суботица, Нови Пазар, Бујановац, Крагујевац), углавном има посебан простор на сајту или је дат линк на заједнички портал свих америчких кутака у библиотекама Србије ([www.americancorners-sam.net](http://www.americancorners-sam.net)).

Када је реч о прес клипинзима или вебклипинзима – 9% библиотека има ову врсту информација о себи на сајту. Некада су стављени и видео записи – прилози емитовани на локалној телевизији о библиотеци или појединим њеним активностима и програмима које организује. Библиотеке у Шапцу и Владимирцима у оквиру одељка Библиотека у медијима дају чланке о библиотеци – новинску архиву према

документацији Ебарт. Библиотека у Суботици има одељак Изводи из медија, који садржи већи број прилога о библиотеци на локалној телевизији и чланке објављене у дневним новинама. Поједине библиотеке имају линкове-спољашње везе ка чланцима о својој библиотеци или библиотекарству уопште, објављеним у штампаним медијима, чија су е-издања доступна на порталу <http://www.naslovi.net> (Стара Пазова и библиотека “Ђорђе Јовановић”, Београд у одељку Библио-прес). На сличан начин и библиотека у Прокупљу има линк на страницу са најновијим вестима из културе, објављеним на сајту Б92.

Укупно 58% библиотека са сајта даје линк ка свом профилу или налогу на некој од друштвених мрежа (најчешће фејсбук, твитер и јутјуб канал библиотеке).

### **3. Информације о услугама за кориснике библиотеке**

Овај одељак, посебно намењен корисницима библиотеке најчешће носи називе Водич за кориснике, Услуге, За кориснике и сл. Садржи неколико вебстраница са детаљним информацијама о услугама библиотеке и начину коришћења, где су информације најчешће груписане у неколико посебних целина: Фондови, Читаонице, Интернет, Остале услуге, Услови коришћења, Чланство, Ценовник. Илустративан је пример Библиотеке града Београда која на 11 вебстраница доноси Водич за кориснике који садржи све о учлањењу (које су категорије корисника, шта је потребно од докумената за учлањење, погодности за поједине групе корисника), све о условима коришћења и детаљно о услугама (начин коришћења појединих врста грађе, читаонице, каталози, позајмица, слободан приступ књигама, резервација, е-каталог, приступ интернету, остале услуге). Доступан је и Правилник о условима, начину коришћења и заштити библиотечке грађе, као и ценовник свих услуга, укључујући и копирање, скенирање, коришћење рачунара у е-читаоници.

На сајту библиотеке “Милутин Бојић” Палилула-Београд, на почетној страници, великим банерима истичу се и све остале, нетипичне услуге које библиотека нуди својим корисницима, члановима Клуба читалаца библиотеке – попусти на куповину књига код различитих издавача, попусти на аутомеханичарске услуге, офталмолошке услуге, ветеринарске услуге, коришћење фитнес клубова, теретана и базена, попусти код туристичких агенција, попусти на курсеве страних језика... Дате су основне информације и контакт адресе партнерских организација где се могу наћи детаљнија обавештења о свим понуђеним услугама. Библиотека је направила и табеле са списковима књига и часописа из различитих области, које има у већем броју примерака и поклања их својим корисницима.

Мањи број библиотека нема посебно издвојене информације о услугама за кориснике, већ се у оквиру презентације одељења дају и информације о услугама које се могу добити у сваком поједином одељењу. Известан број библиотека не даје никакве информације везане за учлањење, услуге позајмице, коришћење читаонице и сл. (таквих је 15%).

### **4. Интерактивна комуникација са корисницима**

У оквиру интерактивне комуникације са корисницима на сајтовима су првенствено прегледани сервиси који омогућавају корисницима да затраже било шта у домену библиотечких услуга и да то добију “од куће”, без потребе да физички дођу у

библиотеку. Генерално, већина библиотека има ову функцију у зачетку. Код већине библиотека о интерактивној комуникацији (не рачунајући претраживање е-каталога и претрагу вести на сајту) углавном се може говорити у смислу да постоји могућност да се постави питање библиотекару или да се остави коментар на поједине чланке у вестима или неке друге садржаје (сервиси под називом Питајте библиотекара, Оставите коментар, Пошаљите поруку, Књига утисака...). Известан број библиотека (Шабац, Владимирци, Лозница, Обреновац, Сомбор, Рума, Сремска Митровица...) поставља и онлајн анкете намењене корисницима, које су најчешће везане за истраживање њихових читалачких интересовања или утврђивање колико су задовољни услугама библиотеке и које од понуђених услуга најчешће користе. На сајтовима појединих библиотека постоји могућност пријављивања за учешће у неком програму који библиотека организује у свом физичком простору (курсеви језика, разне радионице за децу и сл.). Библиотека “Милутин Бојић” Палилула-Београд, током 2013. године омогућила је и одржавање онлајн радионице за креативно писање (Креативно онлајн), која је била намењена средњошколцима.

У оквиру сервиса Питајте библиотекара, Поставите питање, Пошаљите поруку већина библиотека указује да корисници могу да поставе питања у вези рада библиотеке, фондова којима располаже или да траже савет како да дођу до података и литературе која им је потребна. Библиотека града Београда је ову услугу знатно унапредила. У оквиру сервиса Питај не скитај наведени су примери питања која корисници могу поставити и за које ће им библиотека припремити одговоре, уз назнаку коришћених извора: Која је временска разлика између Београда и Осаке? Да ли Порторико припада САД-у? Ко је победио на Београдском маратону 2003. године? Шта имате у фонду о етеричним уљима? (Библиотека града Београда је постала део OCLC светске мреже путем сервиса за онлајн референсне услуге QuestionPoint. Овај сервис, локално назван “Питај, не скитај”, имплементиран је у току 2010. године). Поред интерактивне услуге (онлајн формулар, прозор за ћаскање) корисницима је доступна и База знања коју формирају библиотеке-партнери из целог света.

Библиотека у Руми, поред сервиса Пошаљи поруку, има и посебне сервисе Књига утисака и Предложите за набавку, који функционишу на истом принципу. Сервис Предложите за набавку је заправо онлајн књига дезидерата и једино је виђена на сајту румске библиотеке.

Све остале библиотеке, које немају сервис Питајте библиотекара, корисницима омогућавају да питање поставе путем е-поште. Мањи број (Бачка Топола, Нови Пазар, Крушевац, Врање, Палилула, Панчево...) корисницима који се пријаве за ову врсту услуге шаље вести из библиотеке на лични мејл, а Бачка Топола и билтен приновљених публикација. Илустративан је и пример библиотеке у Сомбору која има сервис СМС обавештења о културним програмима библиотеке.

Посебну групу чине библиотеке које корисницима дају могућност остављања коментара на сајту, а најчешће се то односи на чланке објављене у одељку Вести. Поједине библиотеке (у Старој Пазови, Руми...) дају и могућност да корисник оцени сваки чланак (звезде 1 до 5). Један од примера библиотека које су оствариле веома успешну комуникацију са корисницима на свом сајту је библиотека у Чачку, чији су корисници само у периоду од 2010. до данас оставили више од 500 коментара, а последњи пристигли посебно су издвојени на почетној страници сајта у одељку Недавни коментари.

Као посебну врсту услуга у домену интерактивне комуникације треба поменути и могућност коју нуди библиотека Уба. То је е-продаја издања библиотеке.

Укупно 57% библиотека обезбеђује неки од поменутих видова интерактивне комуникације са корисницима (сервиси Питај библиотекара, Поставите питање,

Пошаљи поруку...), остављање коментара. Постављање питања и слање одговора само е-поштом омогућава још 9% библиотека, док 34% не омогућава никакву додатну комуникацију са посетиоцима сајта.

## **5. Културно-образовни програми и друга догађања која организују библиотеке**

Укупно 95% библиотека на свом сајту даје информацију о културно-образовним програмима које организује, најчешће у форми најаве, које доноси посебан одељак различитих назива – Вести, Најаве догађаја, Најаве програма, Издвајамо и сл. Поједине библиотеке најаве догађаја дају и за 3 месеца унапред (Крагујевац), поједине за текући месец (Краљево, Крушевац, Обреновац), док већи број тек неколико дана раније сваки догађај најави посебно. Око 22% библиотека информације о програмима које организује даје тек накнадно, након већ одржаног догађаја.

Већина библиотека посебну пажњу посвећује извештавању о одржаним програмима, а ове информације најчешће се могу наћи у одељку Дешавања у библиотеци, Активности, Програми, Културно-просветна делатност, Архива и слично. Библиотека у Јагодини даје приказе свих догађаја у организацији библиотеке, почев од јануара 2002. године до данас (укупно 122 вебстранице). Код већине библиотека архива се може и претраживати по кључним речима или прегледати по годинама. Некада су ови чланци издвојени у посебне одељке по категоријама Промоције, Књижевне вечери, Радионице, Тематске изложбе и сл.

За већину библиотека карактеристично је да сваки одржани догађај приказује краћим или дужим текстом, који је најчешће илустрован са једном или две фотографије, док изван број (Сомбор, Бечеј, Инђија, Бачка Топола, Лазаревац, Прокупље, Суботица, Ада, Кањижа, Мали Иђош, Пријепоље-Инфобус, Сврљиг...) има и посебан одељак најчешће под називом Галерија или Фотоприча где су догађаји представљени већим бројем фотографија или читавим албумима. И библиотека у Љубовији бележи све догађаје, дајући краћи приказ илустрован великим бројем фотографија (архива је огромна, на 145 вебстраница и обухвата период од 2006. године). Библиотеке у Новом Саду и Крагујевцу унутар чланака-записа о одржаним догађајима дају линкове ка свом фејсбук профилу, где се може погледати галерија фотографија насталих током одржавања програма. Поједине библиотеке дају и видео-записе, некада кратке, који само илуструју атмосферу током неког догађаја (радионице за децу, промоције књиге, књижевне или поетске вечери или концерта у библиотеци), а некада и снимке читавог догађаја. На сајту библиотеке у Ћуприји може се погледати позоришна представа “Милева Ајнштајн”, која је одржана у организацији Драмског студија у оквиру библиотеке. Већи број видео-записа насталих током програма које је библиотека организовала, некада и линкованих са свог јутјуб канала, дају библиотеке у Сомбору, Кладову, Ћуприји, Убу, Кикинди, Димитровграду, Прокупљу, Ади. Библиотека “Милутин Бојић” у београдској општини Палилула има и посебан одељак Видео, где се из падајућег менија могу одабрати видео записи везани за различите категорије – Концерти, Догађаји, Бојићево дело, Видео архива.

На сајту Библиотеке града Београда корисницима је на располагању Аудио архив – који обухвата неколико циклуса различитих предавања одржаних у библиотеци у периоду 2006-2008. године. О разним темама из света уметности и културе говорили су реномирани предавачи, а електронски аудио-архив садржи око 50 различитих предавања. И библиотека у Новом Пазару има одељак Аудио, у оквиру кога су доступни аудио снимци настали у оквиру различитих културно-образовних активности

које је библиотека организовала – промоције књига, прославе дана библиотеке, семинари за стручно усавршавање библиотекара, књижевни сусрети, предавања...(укупно 21 снимак).

Традиционалне вишедневне манифестације најчешће имају посебан одељак на сајту, са једном или више вебстраница посвећених том догађају. Примери су бројни: библиотека у Ћуприји (одељак Матићев шал посвећен традиционалној манифестацији Матићеви дани), Чачак (одељак Дисово пролеће), Ваљево (одељак Двориште, посвећен серијалу књижевних трибина и отворених разговора под називом Догађања у дворишту), Панчево (Мајски дани књиге), Инђија (стручно-научни скуп Сусрети библиографа), Суботица (све значајније манифестације које библиотека организује – Дани Дежеа Костолањија, Дани Балинта Вујкова, Квиз “Читам и скитам”, Књижевни КИШобран), Мало Црниће и Сврљиг (одељак Манифестације, где се из падајућег менија приступа посебним вебстраницама са текстовима о свакој појединој манифестацији), Горњи Милановац (Дани Настасијевића), Сомбор (Вељкови дани)... У овом одељку најчешће су дати подаци о самој манифестацији, краћи историјат и чему је посвећена, програм или списак догађања по данима (често у пдф формату са могућношћу преузимања), списак свих добитника награде уколико се она додељује у оквиру манифестације, састав жирија и сл. Поједине библиотеке, попут Сомбора, имају и видео прилоге са доделе награде за поједине године, а постоји и могућност преузимања Зборника саопштења са манифестације Вељкови дани, у пдф формату.

Посебну групу чине библиотеке које сваке године додељују неку књижевну награду или организују различите наградне конкурсе, укључујући и литерарне и ликовне конкурсе за децу школског узраста. Овом догађају посвећено је доста простора на сајту библиотека у Бору, Књажевцу, Чачку, Сомбору, Нишу, Свилајнци, Обреновцу... За књижевне награде обично је дат списак добитника по годинама, често и биографија личности чије име награда носи, док се понекад награђени радови, а некада и сви пристигли на конкурс, могу читати или преузимати у целини, најчешће у пдф формату. Библиотека у Чачку велики простор на сајту посветила је Дисовом пролећу, манифестацији, која је за претходних пола века постојања, окупила највећа имена српског песништва. Поред детаљних информација о самој манифестацији и награди која се у оквиру ње додељује, као и исцрпних чланака о различитим догађајима током манифестације, илустрованих бројним фотографијама, на сајту је доступно и е-издање листа Дисово пролеће, почев од 2006. године. На сличан начин, библиотека у Бору све награђене радове са Конкурса за најбољу кратку причу објављује у часопису Бележница, чије је е-издање доступно на сајту. Библиотека у Књажевцу, у оквиру одељка Светосавски конкурс, омогућава приступ е-издању Конкурских зборника, у којима су објављени књижевни радови свих награђених учесника. Поред тога, у оквиру презентације Дечјег одељења, у одељку Новогодишњи литерарни конкурс, објављује све награђене радове ученика књажевачких основних школа, по годинама од 2006. Библиотека у Сомбору, на свом посебном сајту Дечјег одељења има одељак Голубић, који носи назив истоимене награде за најуспелију причу. Поред састава жирија и имена добитника, овде су објављени и награђени дечји радови у целини. Библиотека “Милутин Бојић”, Палилула има посебан одељак Бојићеви таленти у оквиру кога је објављен већи број кратких прича или песама младих талената – средњошколаца, који су били учесници радионица креативног писања које библиотека организује. На сличан начин, библиотека у Нишу, у оквиру посебне презентације дечјег одељења, у одељку Деца ствараоци објављује дечје радове настале у оквиру различитих радионица (књижевних, ликовних...), награђене радове учесника литерарних конкурса и сл.

Поједине библиотеке (Ниш, Београд, Сремска Митровица) посебну пажњу на сајту посветиле су изложбама. Библиотека у Нишу у одељку Изложбе, даје списак и

кратке приказе са фотографијама свих одржаних изложби у различитим одељењима библиотеке. Посебан одељак Електронске изложбе доноси неколико е-изложби направљених у циљу представљања фонда нишке библиотеке (Душко Радовић, Нишки сајам, Јелена Митровић, Бранко Миљковић, Доситеј Обрадовић). И на сајту библиотеке у Сремској Митровици може се погледати дигитална изложба о цару Константину у завичајном фонду. Библиотека града Београда у посебном одељку посвећеном изложбама поставила је велики број изложби у пдф формату, каталоге изложби, фотографије са отварања у Београду или гостовања изложби у иностранству, као и пропратне текстове. И у оквиру презентације Завичајног одељења дати су каталози изложби у пдф формату – изложба књига, мапа и портрета 19. века посвећена двестотој годишњици освојења Београда и “Београд над Дунавом” којом је представљена картографска збирка библиотеке.

Библиотеке које у свом саставу имају завичајни музеј бар по 1 вебстраницу, а некада и више, посвећују овој збирци (Чајетина, Димитровград, Оџаци).

Поједине библиотеке велики простор на сајту посветиле су садржајима намењеним деци (Лазаревац, Сомбор, Књажевац, Ниш, Лајковац, Краљево). На сајту библиотеке у Лазаревцу велики простор посвећен је Фестивалу хумора за децу. У одељку Све о фестивалу могу се видети резултати и имена награђених у оквиру свих категорија такмичења (имена и фотографије свих дечјих писаца добитника награде од 1994. до 2007, списак свих награђених дечјих литерарних и ликовних радова од 1990, са посебним адресаром свих школа), може се погледати и 10-минутни филм посвећен фестивалу хумора за децу, као и промо филм фестивала, који се може преузети на рачунар корисника. У оквиру издавачке делатности фестивала у е-облику дати су Смехоказ-билтен фестивалских догађаја (архива од 1990), часопис за децу Лењи Гаша (архива 1994-2008) и још неколико књига за децу у е-облику. Понуђени су и бројни други садржаји за децу, едукативно-забавног карактера.

Библиотека у Сомбору за дечје одељење направила је посебан сајт где се може наћи обиље информација везаних за радионице и друге програме намењене деци, ту је и велики број онлајн игрица намењених усвајању нових знања у области математике, географије, астрономије, о диносаурима, повећању меморијских способности и сл. Посебан одељак је Мој психолог, који представља сервис за тражење савета и постављање питања, на која одговарају психолози. Сервис је библиотека осмислила у сарадњи са удружењем Селф у коме раде професионални психолози.

## **6. Представљање фондова и колекција библиотеке**

У оквиру ове врсте информација првенствено су анализирани подаци о библиотекама које омогућавају претраживање фонда путем е-каталога, као и селективни спискови литературе у фонду, везани за поједине области науке или знања, затим подаци о легатима, а посебан акценат стављен је на дигитализоване збирке у фонду библиотеке. Поједине јавне библиотеке укључене су у КобСон, те су се на њиховим сајтовима могли наћи и линкови ка овим е-сервисима.

Укупно 73% библиотека има е-каталог. Библиотеке укључене у систем узајамне каталогизације у Кобису најчешће дају директан линк на свој локални каталог, док нешто ређе упућују линком корисника на страницу ВБС-а са које се претражује узајамни каталог свих библиотека у Србији. Оне које имају Бисис, Нибис или други програм, имају и посебан одељак на сајту, различитих назива – Пронађите књигу, Претражите каталог библиотеке, Е-каталог и сл. Има и примера да библиотека која ради у неком локалном програму омогућава претраживање свог фонда у одељку Е-



каталог библиотеке, а посебно даје линк ка систему узајамне каталогизације у Кобису (Шабац који користи Бисис програм или Бечеј који користи програм Сирен). Пример је и Сремска Митровица која даје посебан линк на е-каталог Библиотеке града Београда у Бисису.

Поједине библиотеке, које немају е-каталог, потрудиле су се да направе списак целокупног фонда и корисницима на тај начин понуде информацију о књигама које поседују. Пример је библиотека у Старој Пазови, која у одељку Актуелно, под називом Проверите да ли имамо књигу за вас, корисницима нуди ажуран списак целокупног књижног фонда. Информације о фонду од преко 65.000 књига, са основним библиографским подацима и сигнатуром, дате су у оквиру једне велике ексел табеле, која се може претраживати помоћу функције Ctrl+F, као и сваки ексел документ. Слично и библиотека у Ковачици, у оквиру посебних спискова за главну библиотеку и огранке, у ексел табелама посетиоцима сајта понудила је информацију о књигама у фонду са стањем из 2010. године.

Известан број библиотека прави и селективни списак публикација у свом фонду, према различитим критеријумима. Најчешће је то списак лектире за основну или средњу школу (Уб), списак свих или само одабраних наслова у завичајном фонду (Уб, Књажевац...), списак серијских публикација које библиотека поседује у штампаном облику (Чачак, Кањижа), списак нових наслова у библиотеци (Нови Сад, Бечеј, Пријепоље, Мали Иђош...). Библиотека у Богатићу има посебан одељак Избор из фонда, систематизован по областима (приближно УДК), са детаљнијим поделама у оквиру књижевности (Фантастика, Кримићи, Трилери, Љубавни романи, Историјски романи, Модерни класици и бестселери, Класична књижевност, Књижевност на српском језику). Направљен је и посебан одељак Избор књига за децу, са посебним целинама Књиге за предшколце, За млађе основце, За старије основце, Енциклопедије, научно-популарна дела и Стрип колекција. За већи број наслова дат је краћи приказ, белешка или извод из критике, уз фотографију насловне стране, а списак осталих издања у фонду библиотеке садржи само податке о аутору и наслову. Већи број библиотека прави списак најтраженијих или најчитанијих наслова у библиотеци, најчешће по месецима, често уз белешку о књизи или њен приказ (Књажевац, Нови Сад, Сјеница, Крупањ, Лајковац, Ваљево, Пријепоље, Кула...).

Легате и библиотеке целине које поседује, већина библиотека представља у посебном одељку на сајту, у коме најчешће даје основне информације о томе када је библиотека целина добијена на чување, уз биографију личности (легатора) и податке о величини фонда и врсти публикација које се налазе у легату. Један од примера је библиотека у Јагодини, која легату др Мирослава Радовановића посвећује неколико вебстраница, укључујући и посебан одељак Објаве, где су дати краћи или дужи прикази свих догађања везаних за легат и његово представљање у јавности. Библиотека у Трстенику, у одељку Легат Електродистрибуције Трстеник–Завичајни уметници, поред информација о самом легату, даје и могућност да се на сајту погледају одабрана уметничка дела која се налазе у саставу легата (доступне су углавном слике у разним техникама, као и фотографије скулптура).

## 6.1. Дигитализоване публикације у фонду библиотеке

Укупно 46% библиотека на свом сајту корисницима нуди дигитализоване публикације из фонда, најчешће у одељку под називом Дигитална библиотека, Дигитална издања, Дигитал, Е-публикације, Електронска збирка. Већина библиотека определила се за дигитализацију завичајних фондова, а најчешће врсте грађе која је

дигитализована су разгледнице и фотографије (код библиотека које су дигитализовале само мањи део фонда), док су остале уврстиле и књиге, часописе, новине, понекад и рукописе, мапе, географске карте, плакате, гравире и ликовни материјал... Колекције се прегледају по врсти грађе и код већине библиотека за сваку публикацију дат је комплетан библиографски опис, а кликом на наслов или слику корица отвара се скениран документ, који се у целини може читати (прегледати или листати), ретко и преснимавати, односно преузимати у пдф формату (Суботица, Рума...). Поједине библиотеке дигитализовале су и стару и ретку библиотечку грађу (Нови Сад, Крагујевац, Краљево...), док се већина осталих библиотека определила за периодичку насталу у периоду између два светска рата, ређе пре првог или после другог светског рата. Дигитализоване су и књиге из тог периода, али су оне често и новијег датума издавања (70-тих, 80-тих, 90-тих година 20. века). Поједине библиотеке у оквиру дигитализованог фонда завичајног одељења имају и прес клипинге или вебклипинге (Краљево, Бор) и аудио записе (Чачак).

Мали број библиотека корисницима је понудио детаљније информације о дигиталним колекцијама, условима њиховог коришћења, техничким детаљима везаним за скенирање и начин чувања или упутство за претраживање колекција (Чачак, Тител). Библиотека у Чачку један је од примера библиотека са најбоље реализованим пројектом дигитализације фондова. Она је корисницима понудила не само изузетно велики број издања из различитих периода и разноврсну грађу (књиге, новине, часописе, плакате, фотографије, разгледнице, мултимедијалне и аудио записе), већ и неку врсту водича за дигитализацију, са детаљним упутствима. Ту је и “Дневник дигитализације”, намењен колегама библиотекарима, а направљен као Microsoft Access база података, која представља пропратни инструмент за праћење и евалуирање тока дигитализације у установи. Објављивање овог софтвера прати и издавање документа “Дневник дигитализације: упутство за коришћење” у пдф формату, под Creative Commons 3.0 лиценцом. Посебни одељци су Блог о дигитализацији, Брзи линкови (који олакшавају приступ дигитализованим објектима), затим одељак О пројекту, са објашњењима појмова и питања везаних за дигитализацију уопште. Наведени су услови коришћења, технички детаљи, као и списак литературе – објављених радова и докумената проистеклих из рада запослених у Центру за дигитализацију библиотеке. Сви радови су дати и са линком на онлајн верзију, где се у целини могу читати или преузети.

## **7. Издавачка делатност библиотеке**

Укупно 54 % јавних библиотека у Србији има издавачку делатност и скоро све које је имају, са тек неколико изузетака, дају информацију о томе на сајту. Већи број библиотека има посебан одељак под називом Издаваштво, Издавачка делатност, Наша издања и сл. Већина представља ову своју делатност на једној вебстраници, где се у краћем или дужем тексту дају основне информације о почецима издаваштва у библиотеци и врсти публикација које се објављују, а текстови су илустровани фотографијама насловних страница појединих, одабраних издања. Библиотека у Чајетини фотографијом насловне стране представља сва своја издања, од 2001. до данас, са посебним вебстраницама за сваку годину. Поједине библиотеке (Нови Сад, Књажевац, Краљево...) овом одељку посветиле су већу пажњу, па је издавачка делатност представљена по едицијама, укључујући и приказе одабраних издања, изводе из књижевне критике, ауторске радове-приказе појединих књига у издању библиотеке објављене у стручним или књижевним часописима, често у пдф формату са

могућношћу преузимања, ту је понекад и списак награђених издања, а понекад и списак издања у припреми, у оквиру сваке едиције (Књажевац). Некада су додати и видео-записи са промоције књига (Богатић), некада и каталог издања библиотеке (Смедерево, Рума, Књажевац, Димитровград). Библиотеке у Чачку, Књажевцу и Убу дају и посебне информације о доступним насловима за продају.

Поједине библиотеке корисницима нуде и посебна е-издања. Најчешће су то вишегодишње архиве е-издања часописа у пдф формату (Монс ауреус библиотеке у Смедереву, Кораци у Крагујевцу, нишка Библиозона, дечји часописи Гороцвет и Слова на струју у Јагодини, Лењи Гаша у Лазаревцу, Етно-културолошки зборник и часопис Бдење у Сврљигу, Новине београдског читалишта, Дисово пролеће и Глас библиотеке у Чачку...). Ту је и понека књига или нови наслов часописа за децу (Ако те неко пита Зашто постоји књига, библиотеке у Лајковцу, нови број листа Журналац библиотеке у Пријеполу), понекад и нове књиге у издању библиотеке (2 нова наслова библиотеке у Параћину, постављена у јуну 2013, 1 књига поезије у издању библиотеке Бор), различите библиографије, каталози, билтени приновљених књига, споменар поводом Светског дана књиге за децу (Ниш), некада и водич кроз библиотеку, информатор о раду или споменица посвећена јубилеју библиотеке (Ниш, Нови Сад, Књажевац, Пријеполје... ). Библиотека у Сомбору има и посебан линк са насловне стране који носи назив Преузмите наша е-издања, у оквиру кога се поред часописа Домети, у пдф формату, може преузети и неколико књига из области пољопривреде и музикологије. Библиотека у Обреновцу у одељку Издаваштво објавила је изабране радове у оквиру циклуса предавања “Пулс вароши” која су одржана у библиотеци током 2003. и 2004. године.

## **8. Занимљиви садржаји едукативно-забавног карактера, препоруке за читање и линкови-спољашње везе**

Скоро све библиотеке дају препоруке за читање у некој форми. Често су одвојене за децу и одрасле, а обично садрже слику насловне стране и краћи приказ. Некада приказе пишу библиотекари, некада су то изводи из књижевне критике, некада су дати линкови на сајт издавача где се могу наћи информације и белешке о књизи коју библиотека препоручује. Код већине библиотека препорукама за читање приступа се са почетне странице, док поједине, са великим архивама имају посебне одељке различитих назива Најчитанији наслови, Препоруке за читање, Књига месеца, Књига недеље, Кутак за тинејџере... Са сајта нишке библиотеке препоруке за читање, за сваки месец посебно, корисници могу и преузети на свој рачунар, у пдф формату. На сајту библиотеке у Чачку сервис Препоручите књигу даје могућност корисницима да објаве свој приказ одабране књиге. Таквих приказа, чији су аутори корисници, има већ неколико на сајту чачанске библиотеке, као и препоручених линкова на занимљиве садржаје које су оставили корисници.

Мањи број библиотека има и додатне садржаје на сајту, везане за свет књиге и библиотека, а ови одељци имају различите називе – Занимљивости, Ризница и сл. Могу се ту наћи занимљиви подаци о томе која је највећа библиотека на свету, ко је најбогатији писац, која је најпродаванија књига или како је настала реч библиотека (Вршац), народне пословице или цитати-мисли познатих личности о књигама, о читању и још нечему... (Љубовија, Владимирци, Сремска Митровица, Уб, поједине општинске библиотеке у саставу Библиотеке града Београда), док се на сајту библиотеке у Чајетини могу прочитати шаљиве кратке приче и анегдоте у одељку Ерски хумор. Могу се ту наћи и песме о библиотеци и лапсуси корисника, као и савети родитељима и

правила за безбедно коришћење интернета (Уб). Ко су добитници најпознатијих књижевних награда, по годинама од када су установљене до данас (Нобелова за књижевност, Букерова, Гонкурова, Нинова, Змајева, Бранкова, Андрићева...) може се сазнати у одељку За љубитеље књиге на сајту Градске библиотеке у Новом Саду. Библиотека “Милутин Бојић” у београдској општини Палилула у одељку Вести, поред вести Из библиотеке, доноси и вести Из света књиге (вести из издаваштва, представљају се нова издања различитих издавачких кућа, пригодним текстовима обележавају јубилеји појединих писаца и сл.). Библиотека у Пријепољу даје информације и текстове везане за мобилне библиотеке у свету – дат је историјски преглед развоја покретних библиотека у свим деловима света, а представљене су и савремене мобилне библиотеке у Америци, Финској, Кенији, Норвешкој са линковима ка изворним сајтовима где се може пронаћи више информација.

Библиотека у Лајковцу у посебном одељку Књига утисака, објавила је коментаре познатих јавних личности, углавном књижевника, након гостовања у библиотеци. На сличан начин, посету патријарха Павла, познатих књижевника и других личности, документовала је и библиотека у Обреновцу, фотографијама и видео-записима у сегменту Из архива, одељка Галерија. И библиотека у Свилајнцу, у одељку “Посетили су нас...уважени гости...” даје фотографије књижевника који су гостовали у библиотеци. Библиотека у Руми има посебне одељке Ризница поезије (на пет вебстраница могу се читати најпознатије песме најеминентнијих српских и светских песника), Ризница мудрости (мисли познатих О животу, О љубави и мржњи, О искрености, О жени и мушкарцу, О богатству и беди) и Друштво румских песника (где се објављују нове песме завичајних аутора).

Поједине библиотеке, назване према неком књижевнику или научнику, имају на сајту и одељак посвећен личности чије име библиотека носи (Уб, Прокупље, Трстеник, Ада, Тител, Параћин, Ћуприја, Чачак, Палилула-Београд и све општинске у саставу Библиотеке града Београда). Некада је то само краћи или дужи текст на једној вебстраници – најчешће биографија књижевника, допуњена историјским чињеницама које расветљавају околности у којима је живео, уз додатну по неку песму или одломак из одабраног књижевног дела, а некада посебан одељак са различитим садржајима на већем броју вебстраница. Писцу Радету Драинцу, по коме библиотека у Прокупљу носи име, посвећен је посебан блог библиотеке, настао у оквиру пројекта покренутог 2012. године, са циљем да се направи дигитална библиотека Радета Драинца. Блог садржи биографију писца, као и посебне одељке Дигитална збирка књига, Видео запис, Аудио запис, Галерија слика, Добитници награде Драинац (додељује се у оквиру манифестације “Драинчеви књижевни сусрети”). На сајту убске библиотеке посебан одељак посвећен је Божидару Кнежевићу, филозофу и историчару, чије име библиотека носи. Поред биографије и текстова у одељку Други о Божи, ту су и Неколике мисли Боже Кнежевића, преузете из монографије објављене 1914. године. Дат је и већи број линкова-спољашњих веза ка сајтовима других установа и организација где се могу наћи информације о Божидару Кнежевићу (нпр. линк на сајт Библиотеке Матице српске и страницу са електронским изложбама где се може погледати изложба поводом 150 година од рођења Божидара Кнежевића, као и сајт Народне библиотеке Србије, на страницу посвећену посебним збиркама, где се налази и текст о рукописима Божидара Кнежевића који се чувају у НБС). Са сајта библиотеке у Параћину може се у pdf формату преузети дипломски рад одбрањен на Филозофском факултету у Нишу, аутора Жаклине Михајловић “Личност, рад и педагошке идеје Вићентија Ракића”, по коме библиотека носи име.

Поједине библиотеке на свом сајту дају више информација о граду или општини, најчешће у одељку под називом Град, Наш крај, Наш град (Уб, Пријепоље, Сјеница,

Стара Пазова, Сомбор, Јагодина, Бечеј, Мало Црниће). Углавном су то текстови који доносе историјске и географске податке о граду, информације у области културе и образовања, податке о културно-историјским споменицима, често праћене обиљем фотографија (Пријепоље), информације везане за пољопривредне карактеристике, привредне и туристичке потенцијале општине, демографске податке, некада дате и као историјски преглед (Стара Пазова, демографски подаци према свим пописима од 1869. године до данас), некада и легенде везане за локални крај (Мало Црниће). Некада ове текстове пишу библиотекарски, а некада су преузети из различитих научних часописа и монографија (Уб, Сомбор). На сајту библиотеке у Пријепољу може се преузети и Стратегија одрживог развоја општине и документ о културно-историјској баштини локалног краја, у пдф формату. Одељак Јагодина у објективу, на сајту јагодинске библиотеке, доноси око 20 текстова инспирисаних старим разгледницама. Сваки текст представља додатни извор, са детаљним информацијама и објашњењима појма или објекта на одређеној разгледници (нпр. текст “Почеци здравствене културе у Јагодини” дат је уз стару разгледницу апотеке, текст “Јагодинска чаршија и градски центар” дат је уз разгледницу на којој је стара мапа Јагодине, и даље се нижу текстови уз разгледнице “Од Клефиша до Јухора”, “Јагодинска црква кроз векове”, “Старе трговине и трговци у Јагодини”, “Занати старе Јагодине”, “Школство у Јагодини”, “Чувари културне баштине”, “Хајдук Вељков конак”, “Арачлијски поток”...). Аутор свих текстова је професор историје, колегиница Нада Димитријевић, библиотекар у јагодинској библиотеци.

Библиотека у Јагодини има и посебан сајт пројекта ”АгроЛиб – Ја”. На овом интернет порталу посебно су представљене и све библиотеке учеснице у пројекту – сеоске месне библиотеке у Багрдану, Главинцима, Глоговцу, Деоници, Бунару, а дати су и кратки занимљиви текстови о сваком селу. Поред других функција портала, укључујући и агролиб пијацу, дато је и обиље текстова везаних за пољопривреду и старе занате.

### **8.1. Линкови-спољашње везе**

Велики број библиотека, укупно 81%, упућује корисника на неки препоручени садржај изван свог сајта. То су најчешће линкови везани за библиотеке и друге установе културе, за локалне званичне органе и сервисне информације, линкови на дигиталне колекције разних организација и на друге занимљиве садржаје у земљи и свету. Мањи број библиотека линкове систематизује по категоријама (Краљево, Нови Сад, Сомбор, Уб...), док остале, на једној вебстраници, само наводе списак свих препоручених адреса. Илустративан је пример библиотеке у Краљеву, чије су препоручене адресе у одељку Изабрани линкови, систематизоване по категоријама Краљево, Установе културе, Средства информисања, Онлајн базе знања или пример библиотеке у Новом Саду, чији су линкови распоређени по категоријама Локална заједница, Библиотеке, Онлајн каталози, Стручна удружења, Е-извори, образовање, Екологија.

Линкови везани за библиотекарство најчешће упућују на сајтове других библиотека у земљи и свету. Већина даје линк на портал Библиотеке нашег окружења, на НБС и БМС, поједине и на неке библиотеке у иностранству (углавном у Мађарској и Бугарској), али и на националне библиотеке у Европи и свету, поједине на Катедру за библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду, на КобСон и Библиотекарско друштво Србије, на Заједницу матичних библиотека Србије, поједине на АгроЛиб пројекат библиотеке у Јагодини или портал Панчевачко читалиште. Неке

јавне општинске библиотеке дају и посебне линкове на своју матичну библиотеку, поједине матичне на неку општинску у својој надлежности. Библиотека у Новом Саду у оквиру одељка Линкови–Библиотеке даје адресар свих библиотека Јужно-бачког округа, а библиотека у Врању табелу са интернет адресама 40 српских библиотека. Линкови на друге установе културе углавном се односе на музеје, архиве, културне центре и позоришта у истом граду или општини. Мали број библиотека препоручује и сајтове образовних усанова. Примери су Ковачица, која даје линк на сајт Гимназије и локалне основне школе или библиотека у Инђији, која препоручује портал образовних усанова у Србији (<http://www.skolarac.net>), где се могу погледати и презентације великог броја основних и средњих школа по окрузима у Србији.

Линкови везани за званичне органе најчешће корисника упућују на официјелни сајт општине или града, некада и на сајт Министарства културе или Покрајински секретаријат за културу. Библиотека у Сомбору, на посебним вебстраницама у оквиру којих представља своје огранке, даје и линк ка вебсајту месне заједнице уколико он постоји.

На сајту библиотеке у Тителу иза линка под називом Ово нисте знали заправо је одељак Шајкашка на сајту информативног Интернет магазина Равница (<http://www.ravnica.info>), чији је један од уредника Драган Колак, библиотекар тителске библиотеке. Ова препоручена адреса нуди обиље кратких, занимљивих информација и вести из разних области историје, науке, свакодневног живота, а све је углавном везано за прошлост Титела, његових становника или познатих личности које су ту боравиле. Посебан линк направљен је за Актуелне локалне вести Интернет магазина Равница, као и за његову почетну/насловну страницу.

Већи број библиотека даје линкове на дигиталне колекције различитих организација у Србији и свету, најчешће колекције европских националних библиотека, колекције високошколских усанова у Србији и друге е-изворе. То су најчешће Растко – портал српске културе, Антологија српске књижевности ([www.ask.rs](http://www.ask.rs)), World Digital Library, Европеана, Дигитални форум средње и источне Европе, Пројекат Гутенберг, као и бројна бесплатна онлајн издања дневних новина и часописа на српском и другим језицима. Библиотеке у Љубовији, Нишу, Убу препоручују и Српски речник онлајн (<http://www.vokabular.org>). Већи број библиотека даје и линкове на различите сајтове са временском прогнозом, локалном или за било који део света, на сајтове туристичких организација и др.

Посебни линкови намењени деци, квалитетни и бројни (информативно-едукативни интернет центар за децу <http://www.zvfk.rs>, сајт дечје телевизије, Змајеве дечје игре, бројни образовни сајтови, сајтови издавачких кућа које објављују књиге за децу, интернет књижара, бесплатна е-издања часописа за децу, бојанке, игрице и позадине за екран намењене деци) могу се наћи у избору линкова библиотека у Нишу, Лазаревцу и Сомбору.

На сајту убске библиотеке постоји и могућност да сами корисници предложе линк. Посебна група препоручених адреса налази се у оквиру одељка За културом, а сви су посвећени српском језику, књижевности, веронауци. Ту је и веб адреса Храма Сабора српских светитеља у Торонту и страница са које се може приступити великом броју текстова, поучним причама и беседама бројних православних духовника, као и препоручена адреса на којој се налази е-библиотека Драгутина Младича, са великим бројем текстова о српском језику и писму, као и одломака из познатих књижевних дела.

## 9. Закључак:

Данас је готово немогуће помислити да би културне установе могле да игноришу важност своје присутности на интернету, посебно због млађих корисника који готово сматрају непостојећим оно што се не налази на мрежним страницама<sup>3</sup>. Више се и не говори о “интернет презентацији” или “вебсајту”, већ о “виртуелном присуству”, које подразумева много више од статичне интернет презентације која садржи штуре информације о некој институцији или организацији. Иако су подаци, на пример, о радном времену и услугама библиотеке важни, они се не могу сматрати виртуелним присуством, већ само промотивним маркетингом. Добра интернет презентација треба да понуди разноврсну грађу у електронском облику, која има друштвену, стручну, научну, историјску, културну или неку другу вредност.<sup>4</sup>

Јавне библиотеке у Србији користе сајт да обезбеде јавност рада установе и да боље промовишу своје активности и услуге намењене корисницима. Посебну пажњу, готово све (95%) посветиле су најавама културно-образовних програма и других догађаја, 57% обезбедило је неки вид интерактивне комуникације са корисницима, мањи број библиотека које имају издавачку делатност, корисницима је на сајту понудио и своја е-издања (најчешће часописе, понекад и одабране наслове књига, који се могу и преузети у пдф формату). Ту су и други садржаји едукативно-забавног карактера из света књиге и библиотека, информације о културно-историјској баштини или локацијама интересантним за туристе који посећују локалну средину у којој библиотека делује. Укупно 46% библиотека на свом сајту корисницима је понудило и разноврсну дигитализовану грађу из својих фондова.

### Литература и коришћени извори:

1. вебсајтови јавних библиотека у Србији (списак коришћених адреса доступан на сајту НБС: Адресар библиотека, [http://www.nb.rs/for\\_librarians/directory.php](http://www.nb.rs/for_librarians/directory.php))
2. Жељка Миклошевић, *Вишесмјерна културно-друштвена комуникација у виртуалном окружју као темељ заједничког дјеловања баштинских установа*, Панчевачко читалиште, бр.22, мај 2013. стр.19-27.
3. Програм подршке пројектима популаризације интернета, <http://4pi.rs/prijavljeni-projekti/>, приступано 14.10.2013.

---

<sup>3</sup> Жељка Миклошевић, *Вишесмјерна културно-друштвена комуникација у виртуалном окружју као темељ заједничког дјеловања баштинских установа*, Панчевачко читалиште, бр.22, мај 2013. стр.19-27.

<sup>4</sup> Програм подршке пројектима популаризације интернета, <http://4pi.rs/prijavljeni-projekti/>, приступано 14.10.2013.